

Latin Amerika

Bolivarcı Devrimin Yolu ve Programı

Dr. Cüneyt Akalın¹

Giriş

Latin Amerika’da 1990’ların sonunda esen devrimci rüzgarlar gericileri, Amerikancıları önüne kattı, sürükleyip götürdü. Halklar en “ABD karşıtı” en “IMF karşıtı” partileri, liderleri bulup çıkartıp, iktidarı onlara teslim ettiler. Bolivya devlet başkanı Morales’in Ocak 2006’da La Paz’da düzenlenen yemin törenine katılan devlet başkanları devrimci dayanışma mesajları verdiler. Chavez o törenin bir dönüm noktası olduğunu dünyaya şöyle duyurdu:

“Evo’nun (Morales) zaferini kutluyoruz çünkü o ABD emperyalizmine ve kapitalizme karşı mücadelede bize katılacak. Kapitalizm öldü. Onu, yeni tip bir sosyalizmle, bir Latin Amerika sosyalizmi ile değiştirmek durumundayız.”

Evo Morales iktidara geldikten birkaç ay sonra önce hidrokarbürleri millileştirdi, ardından Toprak Devrimi’ni başlattı.

Venezüela, Küba ve Bolivya’nın oluşturduğu devrimci çekirdeğin çevresini Arjantin, Brezilya, Şili, Uruguay vb. sol- orta sol hükümetler sarıyor. Latin Amerika devrim yolunda ilerliyor.

Bu fırtına neden 2000’lerin başında patlak verdi? Latin Amerikalılar bunca yıl nice acıları sineye çektikten sonra neden 2000’lerin başında patladılar? Bu sorunun yanıtı hem genel hem de bölgesel tarihte gizlidir.

---

¹ Prof. Dr. Siyaset bilimi - Uluslararası ilişkiler

I. Latin Amerika'nın Kanlı Tarihi

Latin Amerika halklarının tarihi, sömürgecilğe, emperyalizme ve onların yerel destekçileri “yerel zorbalar”a ve “işbirlikçiler”e karşı mücadele tarihidir. Bu “demokratik devrim” süreci devam ediyor.

Cristof Colomb'un hemen ardından 16 yüzyılın başında Orta Amerika'ya ulaşan İspanyol ve Portekiz sömürgecileri yeni anakaranın güneyini aralarında paylaştılar. Araya giren Papalık, Brezilya dışında kalan Latin Amerika'yı İspanyollara verdi. Yerli uygarlıkları (Aztekler, İnkalar) en kanlı yollara başvurarak yok eden İspanyol sömürgeciler kendi kültürlerini ve inançlarını Latin Amerika halklarına dayattılar. Katolik Kilisesi zorba Yönetimlere meşruiyet sağlayarak ve sosyal ve kültürel yaşamda düzeni sağlayarak İspanyol/Portekiz sömürge devletlerine arka çıktı.

Sömürgeciler, Latin Amerika'nın kıyılarında yeni limanlar/ticaret kentleri inşa ederken, içerlerdeki toprakları derebeylerine vererek feodal bir yapı oluşturdular: Latifundiyalar². Öte yandan madenleri, özellikle gümüş ve altın madenlerini yağmaladılar. İspanyol sömürge İmparatorluğu yüzbinlerce zenciyi de köle olarak alt-anakaraya taşıdı.

Latin Amerika'daki ulus-devletlerin düşünsel öncüsü Büyük Fransız Devrimi'dir. Fransız Devrim hem devrimci düşünceleri bu anakaraya ihraç ederek hem de Devrim Ordusu ile İberik Yarımadası'nın üzerine yürüyerek İspanyol ve Portekiz sömürgeci devletlerinin Latin Amerika üzerindeki otoritesini kırdı. Bu hareket Latin Amerika'da bağımsızlık ateşini alevlendirdi. Fransız Devrimi ile Latin Amerika arasındaki düşünsel-eylemsel bağı Simon Bolivar kurdu.

Latin Amerika Tarihinin Dönüm Noktası: Simon Bolivar

Simon Bolivar'ın renkli bir yaşam öyküsü var: 1783'de **Karakas**'da İspanyol kökenli bir Venezüela soylusunun oğlu olarak dünyaya gelen Bolivar öğrenimini tamamlamak üzere Avrupa'nın yolunu tuttuğunda Fransız Devrimi'nin alevlerinin içinde buldu kendisini. Devrimci düşüncelerden çok etkilendi. **Hobbes, d'Alembert** vb. gibi usçu filozofları **Voltaire, Montesquieu, Rousseau** gibi aydınlanmacı düşünürleri derinlemesine inceledi. İspanyol fatihlerin Latin Amerika'da kurdukları sömürge düzenini yıkmak için anakaranın güneyinde özgürlük meşalesini ateşlemeyi kafa sına o günlerde koyan genç Bolivar, 23 yaşında İtalya'daki “Mount Aventino” da Güney Amerika'nın bağımsızlığı uğrunda and içti. Atlantik'i aşarak mücadelenin

---

² Senyör ile serfin iç içe yaşadığı Feodal kapalı toplum örgütlenmesi

başına geçti. Napoleon'un İberik'e saldırması sonrasında İspanyol otoritesinin zayıflaması Latin Amerika ülkelerinde bağımsızlık mücadelesini hızlandırdı.

Bolivar Ant Dağları boyunca mücadele ederek Kolombiya, Ekvador, Peru ve kendi adını taşıyacak olan Bolivya'nın topraklarının sömürge yönetimlerinden kurtuluşunu sağladı. Bu ülkelerde ulusal kongreler toplayarak, Anayasal hareketlere önderlik etti. Birçok bölgede İspanyollarla savaştı. Fransa, İngiltere ve ABD'nin Latin Amerika'da bağımsızlığını kazanan ülkelerin içişlerine karışmalarına karşı çıktı.

Bolivar tarafından 1819'da kurulan, günümüzdeki **Venezüela, Kolombiya ve Ekvator'u** kapsayan **Büyük Kolombiya Cumhuriyeti** iç çatışmalar nedeniyle, Kurucusunun ölümünden sonra (1830) bütünlüğünü koruyamadı. Bu üç ülke günümüzde aynı renkleri taşıyan bayraklara ve birbirine çok benzeyen bayrak formlarına sahiptir: Sarı, mavi, kırmızı üç yatay bant. Bu tarihsel temel ilerde bir birleşmenin zeminini oluşturuyor.

Tüm zamanların en en büyük Latin Amerika kahramanı olarak bilinen, Zapata'nın, Pancho Villa'nın , "Che" Guevara ile Castro'nun öncülü sayılan Simon Bolivar "kurtarıcı" ³ lakabıyla anılıyor.

19. Yüzyıl: Latin Amerika ABD'ye Komşu oluyor!

Avrupa'daki ve kuzeyindeki ABD'deki gelişmelerden yakından etkilenen Latin Amerika 19. yüzyılı Avrupa'daki gelişmeleri geriden izleyerek geçirdi. İki partili siyasal sistem (Muhafazakarlar-liberaller) geleneksel "yerel despotlar" ⁴ sistemine koşut olarak yavaş yavaş filizlendi. Muhafazakarlar Kilise'yi arkalarına alırken, Liberaller daha özgürlükçü, daha laik bir politika arayışı içine girdiler. Ancak liberal burjuvazi demokratik devrimi zafere taşıyacak güçte değildi. Bolivar'ın tamamlayamadığı Devrim'in tasfiye edemediği arkaik düzen oligarşik siyasal- ekonomik yapılara dönüştü.

1823'de ABD başkanı Monroe'nin Avrupa'lı güçleri Amerika ana- karasından uzak tutmak için ortaya attığı "Monroe Doktrini" başlarda Latin Amerika'ya sonraları ABD'ye yaradı. ABD 1945'de Teksas'ı, 1948'de Kaliforniya'yı, Yeni Meksika'yı, Arizona'yı vb Meksika'dan edinerek Latin Amerika'nın fiilen komşusu olmuştu.

Orta Amerika'ya Amerikan baskısı 1850'lerde Kaliforniya'da altının bulunmasına koşut olarak arttı. 1860'larda kimi Amerikalı işadamları ilk kez Panama Kanalı'nın açılması için girişimde bulundular. 1856'da eczacı ve gazeteci Walker bir gurup adamı ile birlikte Nikaragua'ya sızdı, kendini baş-

---

³ Libertador

⁴ Caudillos

kan ilan ettirmeyi başardı, İngilizceyi resmi dil olarak kabul ettirdi, ABD Dışişleri Bakanlığı'nın kendisini resmen tanımasını sağladı. Ancak Orta Amerika devletleri bu sarışın işgalciye karşı birleştiler İngiliz Donanması'nın da yardımı ile Walker yakalandı ve Honduras'da kurşuna dizildi. Bu "Yankee" emperyalizmine karşı ilk başarı olarak tarihe geçti. Giderek palazlanan Amerikan kapitalizmi öncelikle Pasifik'i ve L.Amerika'yı gözüne kestirdi, buraları münhasıran kendine ait saydı. Monroe Doktrini "Amerika Amerikalıdır" şiarı "Amerika Kuzey Amerikalıdır" şeklinde saldırgan nitelik kazandı.

ABD'nin Güney Amerika'ya ilgisini kimi ekonomist anlayışların yaptığı gibi, dar ekonomik çıkarlara hapsetmek yanlış olur, yetersiz kalır; çünkü emperyalizm salt "iş çevirmek" değildir. ABD emperyalizmi baştan itibaren Latin Amerika'da beyaz-anglo-sakson adamın üstünlüğünün mücadelesini verdi, oraya "uygarlık" götürdüğüne inandı. Ünlü Amerikalı stratej Amiral Mac Mahon denizlere egemenliğin gerekliliğine işaret etti, Pasifik'teki "Sarı Tehlike"ye dikkat çekerken Beyaz Adam'a ilerleme ve kalkınma görevini yükledi.

ABD 1898'de Küba'ya müdahale etti, Küba ve Filipinler İspanya'dan koştular. ABD'nin Pasifik'te önü açıldı.

Bunun hemen ardından Panama Kanalı açıldı .ABD Panama'nın Kolombiya'dan koparak "özerk bölge" olmasını sağladı yeni Panama'yı tanıdı.

ABD o tarihten sonra "Arka bahçesinde" karışıklığa izin vermemeye çalıştı. Bölgede "sopa ve dolar diplomasisi" izleyerek çıkarlarını korudu. Haiti'yi (1914) ve Dominik Cumhuriyeti'ni (1916) bu politikanın ürünleriydi.

1920'lere kadar Latin Amerika'nın köylü karakteri ağır bastı, kentleşme bu tarihten sonra hızlandı.

Meksika Devrimi

Atlantik'in iki yakası Büyük Fransız Devrimi ile Amerikan Devrimi'nden yüz küsur yıl sonra bir kez daha bir başka Devrim tarafından birleştirildi. Devrim'in Demokratik niteliği değişmemişti ama menzili Pasifik'e kadar uzanmıştı. 1905'de Rusya'da patlak veren Devrim 1906'da Anayasa Devrimi ile İran'a ulaşmış, 1908'de Meşrutiyet Devrimi şeklinde Türkiye'ye ulaşmış, buradan 1911'de üç bin yıllık İmparatorluğu yıkmak üzere Çin'e sıçramış, arada 1910'da Meksika'nın kapısını çalmıştı.

10 yıl kadar süren ve yer yer kanlı bir iç savaş biçimine bürünen Meksika Devrimi 20.yüzyılın en önemli toplumsal olaylarından biridir. En az 30 yıl kesintisiz biçimde süren Devrim'in özelliği, kitlelerin devrimci şiddet hareketlerine doğrudan katılımıdır. O sıralarda nüfusun % 80'ine ulaşan köylüler (1910'da toplam Meksika nüfusu: 15 milyon) ayaklandılar. Buna

koşut olarak diktatör Diaz'a karşı bir demokratik haklar mücadelesi özellikle kentlerde gelişti. Devrimin sloganı “**Toprak ve Özgürlük**”tü. Anti-feodal, ulusalcı, liberal, bir temelde gelişen Devrim’de, kırlar sert çatışmalara da sahne oldu. Ünlü köylü liderleri Zapata, Pancho Villa bu mücadelelerde sivrildiler. Meksika Devrimi 19. yüzyıldaki liberal, laik Kilise-karşıtı devrim geleneğinin bir devamıdır.

İç Savaş 1920’de sona erdi. Yeni Meksika’nın sahipleri 1929’da “Devrimci Kurumsal Parti” yi ⁵ kurdular. Bu dönemde Meksika Amerika kıtasının devrimci merkezi haline geldi. Latin Amerika’da başlayan anti-emperyalist hareketlere destek verdi, liderlere ev sahipliği yaptı.

Ekim Devrimi’nin Etkileri

Sosyalist akım Amerika’nın güneyinde Sovyet Devrimi’nin ardından canlandı. 1919’da Buenos Aires’de, 1917 ile 1921 arasında Brezilya’da patlak veren grevler sert çatışmalara yol açtı. Gorki, Troçki, Sorel, Annunzio vb. yazarların yazdığı Mariateguiu’nin Amauta adlı kültür dergisi anakara çapında dağıtıldı. 1929’da Montevideo’da ilk Latin Amerika Komünist Konferansı toplandı.

Ancak anakara çapında bir ihtilal umutları çabuk tükendi. III. Enternasyonal’in kuruluşu sosyalist-komünist ayrışmasını hızlandırdı. Oniki ülkede yaklaşık 60.000 üyeyi kapsayan Latin Amerika Sendikalar Konfederasyonu kimi hükümetlerin baskıları ile boğuşurken 1929 Krizinde ekonomik olarak sarsıldı.

1929 Krizinin Etkileri

1929 Krizi’nin Latin Amerika’da hissedilen yıkıcı etkileri, örneğin ihracatın kesilmesi, “ithal ikameci sanayii” geliştirdi, köylü nüfusun kentlere akışı hızlandı, köylü ayaklanmaları daha sert hale geldi, Askerler düzeni sağlamak için daha sık Kışladan çıkmaya başladılar.

Latin Amerika iki dünya savaşı arasını kendi kabuğuna çekilmiş halde yaşadı. Alt-anakarayı “arka bahçesi” gören ABD’nin baskıları ağırdı ama Latin ülkeleri düşe kalka yollarını aradılar. Sovyet Devrimi’nin serpintileri Kilise’nin ve derebeylerin etkisini azaltmıştı.

1940’lı, 50’li yıllar arayış içinde geçti. II. Dünya Savaşı’ndan anakaranın belli başlı ülkeleri sanayileşme atağı içine girdiler. Ancak Soğuk Savaş Bloklama ABD’yi Güney üzerindeki denetimini artırmaya yöneltince, bu atak sağlıklı bir yönde gelişemedi. Arjantin’de sendikalara ve halka dayanarak iktidara gelen Peroncu hareket Latin Amerika’da etkiler yarattı ancak yaygınlaşamadı. Soğuk Savaş ortamında, Washington, çoğu kez gizli ikili anlaşmalarla Güney Amerika devletlerine silah sağlamayı anti-komünist mücadele koşuluna bağladı,

---

⁵ Gelişen süreçte Parti önce Meksika Devrim Partisi sonra Kurumsal devrimci parti adını aldı.

hammadeleri ise öncelikle ABD'ye yönlendirdi. Panama'da kurulan Amerikalılar Okulu'nda on binlerce subayın Panama'da konuşlanan "Güney Komutanlık"⁶ tarafından eğitilmesini sağladı. ABD burada birçok üssü temel alan bir "ortak savunma" sistemi kurdu ama tüm çabalarına karşın bütünleşmiş bir Pan-Amerikan Ordusu kurmayı başaramadı.

II. Dünya Savaşı'ndan sonra sağda "liberal-muhafazakar" sınıfları bütünleşti, bu arada sosyal-demokrat partiler kuruldu. 1920'lerden itibaren kurulan Komünist partilerin gücü ise sınırlı kaldı. 1957'de Parti kartı taşıyan Küba'da 30.000, Şili'de 40.000 ve Brezilya'da 50.000 komünist vardı.⁷ Sendikal hareket 1945'lerden itibaren yavaş yavaş kök saldı.

1960'lı yıllarda izlenen "ithal ikameci" "devletçi" politikalar "ulusal burjuvazileri" palazlandırdı. ABD'nin "tekelci eğilimlerine karşı rüşeym halindeki ulusal burjuvalar ender olarak seslerini yükseltse de çoğu kez dış güçlere boyun eğdiler. Her şeye karşın o yıllarda bir ekonomik birikim sağlandı.

Küba Devrimi

Küba Devrimi Latin Amerika'nı kaderini değiştirdi. 1959'un son günlerinde Havana'ya giren Fidel Castro ve arkadaşları Latin Amerika'daki halk mücadelelerinin önünde yeni bir ufuk açtı.

Eninde sonunda Karayipler'deki 10 milyon nüfuslu bir küçük ülke olan Küba siyasal, sosyo-ekonomik anlamda fazla güçlü sayılmaz. Ne var ki siyasal düzlemde ABD'nin bölgedeki hegemonyasını kırmayı başaran Küba, Latin Amerika'nın ABD'siz yapabileceğini kanıtladı. Dahası, bölgeye esin kaynağı oldu. ABD Kriz sonrasında Sovyet silahlarını söktürebildi ama Küba'nın kararlılığını kıramadı, alt-anakarayı boydan boya ışıklandırdı.

1968 Olayları anti-emperyalizmi canlandırdı, ABD karşıtlığı arttı. 1968 Ağustosunda Mexico-City'nin Anayasa Meydanı'nda özgürlük talebiyle toplanan ve Küba'yla Dayanışma'yı savunan binlerce gencin üzerine açılan ateş, ABD yandaşlarına karşı gelişen halk hareketini bastırma girişimiydi ama sonuç vermedi. 1970'de Şili'de devlet başkanlığına seçilen Allende'nin 1973'de katli ve yürütülen sindirme operasyonu on binlerce cana mal oldu.

II. B ö l ü m

Bugünlerin Dünü

---

⁶ Southern Command

⁷ Vayssiere, *l'Amerique latine de 1890 à nos jours*, Hachette, 1999, s. 136

20. yüzyılın son çeyreğinde Latin Amerika’da devrimci politikaların önündeki belli başlı siyasal engeller şunlardı:

- Halkı ezen faşist güçler,
- Halkın etkisizleştiren ve örgütsüzleştiren fokoculuk,
- Halkı dışa bağımlı çok uluslu şirketler önünde çaresiz bırakan liberalizm / Sosyal-demokrasi
- Halkı aldatan, bilinci saptıran medyatik küresel propaganda.

Fokocu Anlayışların yarattığı sorunlar (1960’lı yıllar)

Küba Devrimi L.Amerika’nın kaderini değiştirirken, başlarda kimi yanlış, kolaycı eğilimlere yol açtı. Fidel Castro’nun önderliğindeki Kübalı bir gurup devrimcinin Sierra Maestra Dağları’nda saklandıktan sonra Havana’ya inerek iktidarı ele geçirmesi kimi Sol çevrelerce yanlış yorumlandı. Sosyalizmin bilimine ters “küçük gurup eylemciliği” (Latin Amerika’daki adıyla ‘fokoculuk’) sendikal mücadeleye tepeden bakarak, kitle hareketini küçümseyerek, siyasal mücadeleyi dışlayarak aceleci ve kitleden kopuk eylemlerle (banka soyma, adam kaçırma vb) güç toplamaya çalıştı. Bu anlayışa göre “gerillero” devrimin bilinçli öncüsü, rehberiydi, halk savaşı veriyordu. Silahlı mücadele kitleleri uyandıracak devrime seferber edecekti!

Komünist/İşçi Partiler kitleleri pasifizme itiyordu. Kır gerillacılığı alt-anakaranın kuzeyindeki dağlık bölgelerde, ormanlık alanlarda etkili olurken kent-gerillacılığı özellikle alt anakaranın güneydeki büyük kentlerde yaygınlaştı.

Kır gerillacılığı: Kır gerillacılığını savunanlara göre kapitalizmin yumuşak karnı kırsal alanlardı; buralarda küçük silahlı guruplarca köylülerin içinde çıkartılacak ayaklanmalar dalga dalga ülkeye yayılarak, devrime dönüşecekti. Havana da 1963 yılında düzenlenen ilk Latin Amerika Dayanışma Örgütü (OLAS) toplantısı “Kır gerillacılığı” nı destekleme kararı aldı. Kır gerillacılığı, eşkıya geleneğinin zaten varlığını sürdürdüğü And Dağları’nda ve Orta Amerika’da yaygınlaştı. Venezüela’daki **MIR** Hareketi (Devrimci Sol Hareket) iki eyalette gerilla kampları oluşturdu ama girişim köylülerin kayıtsızlığı ile karşılaşınca gelişemedi. 1963’ün başında Venezüela Komünist Partisi’nin eski militanları (P.Marquez, Douglas Bravo, T.Petkoff⁸ vb.) **FALN** (Ulusal Kurtuluş Silahlı Kuvvetleri) ni kurarak kır gerillacılığını yaygınlaştırdılar, ancak hareket 1960’larda geriledi. Guatemala’da benzer bir durum yaşandı.

---

⁸ Le Monde’un 4 Şubat 2003 tarihinde Theodoro Petkoff (eski “gerilla” lideri, sonradan sosyal-demokrat olmuş; eski planlama bakanı, günümüzde “Talcual” adlı gazetenin sahibi) ile yayınladığı röportaj, bir ibret belgesidir. Gazetecinin Chavez –Devrim hakkındaki sorusuna Petkoff şu yanıtı verir: *Devrim diye birşey yok ortada...Bu ülkede dört yıldan beri dikkat çekici bir reform bile yapılmadı. Ne ekonominin yapısında ne de kurumlarda bir değişiklik oldu. Chavez devrimin olmadığı bir yerde karşı-devrim yaratmayı başardı.*”

Kır gerillacılığı en çok Kolombiya’da kalıcı sonuçlar doğurdu. 1966’da solcu militanlar tarafından kurulan **FARC** (Kolombiya Devrimci Silahlı Kuvvetleri) güneydeki köylülerin geçmişte kurduğu, geleneksel özellikler gösteren öz-savunma komitelerinin yerini aldı. Meksika’da gerillero güneydeki yoksul ve kıyıda köşede kalmış Guerrero eyaletinde sıkılıp kaldı Peru’da hareketin militanlarının çoğu deneyimsiz öğrencilerden oluşuyordu. Bu ülkedeki **MIR** (Movimiento de Izquierda Revolucionaria; Devrimci Sol Hareket) ve **ELN** (Ulusal Kurtuluş Ordusu) militanları sert çevre koşullarının yanı sıra askeri operasyonlarca yok edildi. “Che” Guevara mücadele alanını Bolivya’ya taşıdı, kır gerillasını başlattı. Che aylar süren taptikten sonra, 9 Ekim 1967’de CIA güçlerinde yakalanarak katledildi.

Kent gerillacılığı Kent gerillacılığı daha çok Rio Bravo Irmağı’nın güneyindeki büyük kentlerde (Uruguay / Montevideo, Arjantin / Buenos Aires, Şili / Santiago) zemin buldu. Uruguay’ın başkenti Montevideo 1962 başından itibaren Küba yanlısı **Tupamaros** (XVIII yüzyılda direnen yerli lideri Tupac Amaru’nun adına izafeten) direnişi ile yüz yüze geldi. Örgüt banka, şirket soygunları ile ve hapisane baskınları ile adını duyurdu. Başlarda devlet güçleri hazırlıksızdı, ancak bu güçlerin özerk birimler halinde örgütlenmiş kent gerillalarına karşı harekete geçmeleri 1970’lerin başında sonuç vermeye başladı.

Arjantin’de kent gerillacılığı hareketi radikal öğrenciler tarafından yürütüldü. En önemli şebekelerden biri eski Peronculardan oluşan **Montoneros** lardı. Kimi sağcı politikacıları, polis şeflerini ve askerleri kaçıran ve bunları infaz eden kır gerillalarına Ordu sert önlemler aldı.

Brezilya’da hem kır hem kent gerillası özelliği gösteren ALN (Ulusal Kurtuluş Ordusu) etkili olurken ve Amerikan elçisini kaçırmak silahlı propaganda yaparken, Şili’de Devrimci Sol Hareket (MIR) başkent Santiago’daki bankalar saldırdı. 1960’larda yükselen bu dalga 1970’lerin başında tümüyle yenilgiye uğrayarak yok oldu.

Kır-kent gerillacılığının yaşadığı başarısızlığın bir nedeni sayısal yetersizlikti. Solda büyük bir gürültü koparan bu örgütler sonuç itibarıyla birkaç yüz kişiden oluşuyordu. Bu militanlar, Kuzey Amerikalıların eğittiği, çok daha kalabalık, üstün donanımlı ve psikolojik savaşa hazırlıklı silahlı güçlerin saldırıları karşısında yok olup gittiler. Öte yandan bu grupçular arasında sürekli didişme ve çekişme vardı. Dahası, bu guruplar sıkı sıkıya “Moskova’ya bağlı” militanlarla anlaşamıyorlardı.

Başarısızlıktaki en önemli etken küçük grup eylemlerinin köylülerden, halk kitlelerinden kopukluğu idi. Silahlı müfrezelerin bol bol “fedakarlık” ve “can verme” sözleriyle dolu “mistik” söylemi halk arasında tepki yarattı, Köylüler bu militanları kendilerine sürekli ders veren yabancılar, yerlilere tepeden bakan Beyazlar olarak gördüler, onların söylediklerine kayıtsız kaldılar, uzak durdular. **Fokoculuk** serüvenini 1970’li yıllarda “uzun süreli halk savaş” teorileri izledi. Çeşitli ülkelerdeki “gerilla cepheleleri” “uzun süreli halk savaşı” stratejisi çizerek

kendilerini “fokocu”lardan ayırmaya çalışıyorlardı. Ancak örgütsüz, siyasal öndersiz, dağınık, halkın içinden çıkmayan bu hareketler umdukları gibi işçi-köylü kitlelerinin arasında değil, daha çok geçmişten beri büyük sorunlarla içiçe yaşayan yerli halkların arasında etkili oldular özellikle Guatemala’da. **Yoksullar Gerilla Ordusu** (EGP) İksan yerlileri arasında siyasal-askeri üsler kurdu. Ancak bu hareketlerin büyük çoğunun liderleri yerlilerden kopuk, onlara tepeden bakan beyazlar ya da “ladino”lardı.

“Fokoculuk”un bir parçası olarak değerlendirilmesi gereken Latin “uzun süreli halk savaşı“ stratejisi benzer sonuçlar doğurdu. Guatemala’da, Salvador’da, Kolombiya’da, Peru’da şiddet iklimini artırdı, siyasal istikrarsızlığı derinleştirdi; sonuçta toptan ayaklanma hedefi başarısızlığa uğradı. Gerillalar 1980’lerde yenilgiyi kabul ederek “barış görüşmelerini” başlattılar. Halktan kopuk bu şiddet dalgasının sonucunda özellikle yerliler büyük acılar çektiler, katliamlara uğradılar.

Fokoculuk ve Türkiye Türkiye Sol Hareketi’ni de etkiledi **fokoculuk**, 1960’ların ortalarında yükselişe geçen devrimci hareket içinde, özellikle TİP’in etkisini yitirmesinin ardından ortaya çıkan boşlukta kimi gençler Latin Amerika Modeli’ nin kitleden kopuk aceleci yöntemlerini açık açık savunmaya başladılar. Türkiye Halk Kurtuluş Partisi Cephesi bu modeli yüceltti. Ant dergisi 1970’de Mariguella’nın “Şehir Gerillası” adlı kitabını yayımladı. O dönemin tanıkları kurşun delikleri izleri taşıyan kapaklı kitabın gençler tarafından çok okunduğunu gözlediler.

THKO ve THKP-C böylesi bir ortamda “banka soygunları”, “adam kaçırma” vb. eylemlere giriştiler. Sinan Cemgil Nurhak Dağı’nda vuruldu, Deniz Gezmiş ve Yusuf Arslan Dağ’a giderken yolda yakalandı.

Türkiye’de fiilen fazla etkili olmasa da, fokoculuk kuramsal-ideolojik planda özellikle gençliğin kafasını çok karıştırdı, halkın örgütlenmesinde dağınıklığa yol açtı. Latin Amerika Sol’una öykünme yaygınlaştı. Mahir Çayan Küba Devrimi’ni yücelten yazılar yazdı.⁹ T. Feyizoğlu’ na göre Mahir Çayan THKP-C’nin kuruluşundan önce “SSCB konusunda hayal kırıklığına uğrayınca gerilla mücadelesinin teorisini ve pratiğini öğrenmek, daha sonra da Che ile birlikte savaşmak üzere Küba’ya gitmeyi” düşünmüştü.¹⁰ Dev-Genç’de birçok genç birbirlerine Latin devrimcilerin adları ile hitap ediyorlardı. Kimi solcu subaylar bile Che’nin afişlerini duvarlara asıyorlardı.¹¹

Askeri diktatörlük yılları (1965’ler-80’ler)

⁹ Turhan Feyizoğlu, **Mahir**, Gökkuşığı Yayınları, İstanbul 1996

¹⁰ T.Feyizoğlu, **Mahir**, Gökkuşığı Yayınları, İstanbul 1996, s. 84

¹¹ T. Feyizoğlu, **Sinan**, Ozan Yayıncılık, İstanbul 2000, s. 201

1970'li yıllarda, Latin Amerika'da askeri diktatörlükler hızla yayıldı. Yaygınlaşan Sol'u bastırmanın ve ekonomik krizi çözenin yolu, hakim sınıfların gözünde sendikal hakları kısıtlamak ve demokratik hakları gâpetmekten geçiyordu. Askeri diktatörlük Brezilya'da 20 yıl Şili'de 17 yıl sürdü. Kimi ülkeler otoriter yönetimler altında farklı dönemler geçirdiler.

Askeri yönetimler kimi ülkelerde (Peru ve Ekvador) reformcu ve ilerici görünümeler verdi ancak çoğunlukla "kızıl tehlike" fobisiyle ve "hristiyanlık" değerlerini koruma kaygısıyla otoriter-muhafazakar politikalar izlediler.

Peru'da "oligarşinin bekçi köpekliği"ni reddeden bir askeri cunta general Velasco Alvarado'nun başkanlığında 1968'de iktidara geldi. Darbeci subayların büyük çoğunluğu orta sınıftan geliyordu. Velasco Alvarado Yönetimi toprak reformu yaptı, geniş bir millileştirme program uyguladı. Karasularını 200 mile çıkartarak balıkçılık sanayine sahip çıktı; Bloksuzlara katıldı. Ancak Yönetim kendini yenileyemedi, Velasco Alvarado'dan sonra eriyip gitti.

Ekvador'da da kendine "devrimci, ulusalcı, toplumsal-insancıl" sıfatlarını uygun gören bir darbe, ülkeyi 1961-1976 arasında yönetti. OPEC'e giren Ekvador, petrol kaynaklarını kullanarak toprak reformunu başlattı, altyapıyı ve yerel sanayii geliştirdi. Karasularını 200 mile çıkararak Amerikalı balıkçıları uzaklaştırdı. Ancak, Ekvador cuntası da zamanla eriyip gitti.

Faşist darbeler

"Sürekli darbeler ülkesi" **Bolivya** 1964 ile 1982 arasında Askeri Yönetimlerce yönetildi. Asker kökenli 10 devlet başkanı birbirini izledi. General Banzer "düzen, barış ve çalışma" sloganını attı, ülkenin doğusuna beyazlardan kolonlar kurdu ve karşı gelenleri acımasızca bastırdı. Ardından gelen general Garcia Meza pek çok subayın bulaştığı "koka diktatörlüğünü" kurdu, Sol'u amansızca bastırdı.

Brezilya'da askeri yönetim 1964'de iktidara geldi. 1964 ile 1985 arasında beş general başkan devletin başına geçtiler. Askerler "devletin yol göstericiliğinden" Brezilya'yı bir dünya gücü yapmaya çalıştılar. "Brezilya mucizesi" sosyal haklara, demokratik özgürlüklere yer vermeyen bir ekonomik büyüme modeline dayanıyordu. Gerçekten de 1960'lı yıllarda hızla büyüyen ekonomi zaman içinde geriledi. 1973 Petrol Krizi ekonomiyi vurdu. "Ekonomik mucizesi" yatan Brezilya 1980'lerde Demokrasi'ye dönmeye çalıştı.

Uruguay'da Tupamaroslara karşı mücadele Devlet'in giderek askerileşmesine yol açtı. Yönetimin ekonomiyi serbest rekabete açması, borçlanmayı artırdı.

Arjantin 1966-1983 yıllarını askeri diktatörlük altında geçirdi. Arjantin ordusu Peron'dan sonra katı bir diktatörlük uyguladı, General Videla "hristiyanlık" adına Anayasayı lağvetti partileri dağıttı. Arjantinli askerler yabancı sermayeli ülkeye çekmek için önlemler aldılar fakat 1980 krizi ekonomide büyük iflaslara yol açtı. Askeri Yönetim marksist olduğu varsayılan tüm gruplara yönelik büyük bir yoketme kampanyası başlattı. Özellikle Peroncu Monteneros'lara saldırdı, onbinlerce kişi yokedildi. "Mayıs Anneleri" hareketi bu mücadele içinde doğdu. Büyük bir borçlanmaya yol açan, yenilgiyle sonuçlanan Falkland Savaşı diktanın sonunu getirdi, Radikal parti 1983'de iktidara geldi.

Şili'de general Pinochet' nin iktidarı (1973-1990) kanlı başladı, baskılarla sürdü. 1973'de La Moneda Sarayı'nı basarak sosyalist başkan Allende'yi öldürten Amiral Merino iktidara el koydu, son anda darbeye katılan Pinochet başa geçti. Otoriter bir Yönetim altında kanlı baskılar uyguladı, binlerce kişi öldürüldü. 1880'lerin başında kitle gösterileri ile geriletelen askeri rejim, demokrasiye geçişin yollarını aradı.

Pinochet Yönetiminin neo-liberal politikacıların¹² eline teslim ettiği ekonomi zaman içinde büyük bir buhrana sürüklendi. 1989'de Hristiyan- demokrat Alwyn iktidara geldiğinde nüfusun üçte biri aşırı yoksulluğun etkisi altındaydı. Santiago'da kamusal eğitim yok edildiği ve Belediyelere yani yerel yönetimlere teslim edildiği için çocukların dörtte biri okula gidemiyordu, fuhuş yaygındı. . Orta Amerika'da, Guatemala'da, Salvador'da, Panama'da benzer iktidarlar, benzer sorunlar yarattılar.

"Liberal -Sosyal-demokrat model" Denemeleri (1080'ler-90'lar)

1980'lerde Sol'a karşı büyük bir ideolojik saldırı başlatarak dünya çapında güç toplayan neo-liberal siyasetler, Latin Amerika da da yankılandı. Bu neo-liberal yükseliş Latin Amerika'da yıpranan, kitle mücadeleleri ile geriletelen "askeri diktatörlüklerin tasfiyesi" ve "liberal demokrasiye" geçişle koşut yürütüldü. Askeri Yönetimlerin uyguladığı dışa bağımlı monetarist politikaların yol açtığı büyük yoksullaşma Latin Amerika'da yeni siyasal arayışları gündeme getirmişti. O yıllarda "sol" hristiyanların mücadelelerinin yanı sıra Latin Amerika'nın kültürel alış verişi içinde olduğu iki Avrupa ülkesinde (Portekiz, 1974; İspanya, 1975) diktatörlüklerin yıkılması, 1980'den itibaren siyasal şiddetle gerileme, iç savaşlarda ve sınır çatışmalarında azalma, terörist saldırıların kesilmesi vb. daha liberal bir düzene geçişte etkili oldu.

Liberal demokrasinin temelleri :

---

¹² Chicago boys

Demokrasinin Latin Amerika'daki geçmişi uzun değildir, sistem kök salmış değildir. Neo-liberallerin Latin Amerika'daki yandaşları kimi sendikalar ve emek yanlıları değil, sosyal-demokrat kişiler, kurumlar ve varlıklı (işbirlikçi) kesimlerdir, “temsili demokrasi “ düşüncesi zayıftır, kurumlaşma yetersizdir, yoksulluğun da körüklediği yozlaşma üst düzeydedir. Askeri rejimlerin başarısızlığı ve fokoculuğun iflası, liberal sistemin önüne 1980’lerde bir fırsat çıkarmıştı. Ancak bu sistem büyük ölçüde ithal bir sistemdi. Amerika tarafından dayatılmıştı. Dahası, 1980’lerin neo-liberalizmi eski “siyasal partiler “rejimi“ ni bir yana itiyor, teknokratlara dayalı bir “tekno-demokrasiyi” topluma dayatıyordu. Bu ithal sistemin ayakları, yurttaşların depolitizasyonunu ve kamu mallarının özelleştirilmesiydi.

Tarihsel bakımdan bir burjuva siyasal hareketi olan, Avrupa dışında gücü bulunmayan liberal- sosyal-demokrat hareketler Latin Amerika’da dikkate değer bir toplumsal temelden yoksundu. Sosyal-demokrasi sadece Porto Riko ve Venezüela’da belli bir güce sahipti. Ancak IMF politikalarını alt-kıtaya taşımakta kararlı Washington ABD’den eğitilmiş bürokrat-teknisyenleri ve siyasetçileri (Meksika’da **de Gortari**, Brezilya’da **Cardoso**, Venezüela’da **Carlos Andreas Perez**, Arjantin’de **Cavallo**, Peru’da **Toledo**, Bolivya’da **Sanchez de Losada/Carlos Mesa**) Latin Amerika’nın çeşitli ülkelerinde iktidara getirerek, sosyal demokratların da içinde yer aldığı koalisyonların başına geçirerek ya da arasına yerleştirerek ekonominin çarkını neo-liberal politikalarla döndürmeye çalıştı. Adı geçen uzmanların her biri, Kemal Derviş gibi, Amerika’nın en ünlü okullarından mezun, Dünya Bankası/ IMF destekli, birkaç yabancı dil bilen, liberal- sosyal -demokrat eğilimli kişilerdi.

1980’lerde neo-liberal politikalar, her yerde, Latin Amerika’da olduğu gibi Türkiye’de, uygulanan politikaların benzerleriydi. “Yapısal uzum” adı verilen bu spekülasyon model değişimlerin tümüyle serbestleşmesine, özelleştirmelere ve parasal sistemin dolarizasyonuna dayanıyordu. Gümrüklerin kaldırılması sanayii gerilettiler, ulusal şirketler özelleştirilerek yabancılara peşkeş çekildi.

1990’ların başında Latin Amerika ekonomilerinin anlamlı bir sıçrama yapacağı öne sürülüyordu. Bu hayaller 2000’lerin başında tümüyle yıkıldı.

Meksika krize girdi, Brezilya borç batağına battı, Peru içme suyunu kaptırdı, Bolivya tarımına egemen olmaktan çıktı, gecekondularda yaşayanlar daha da yoksullaştı, sefalet tüm ülkelerde ağırlaştı. 2002’de Arjantin’de sokaklardaki insanların dükkanları yağmalaması bir istisna değildir. Büyük kentlerde adi suçlar (hırsızlık, yankesicilik) ve ağır suçlar (saldırı, tecavüz, cinayetler) sürekli arttı, buna kimi Batılı yazarların “demokratik gelenekleri daha yüksek” kategorisine soktuğu ülkeler (Arjantin, Uruguay) dahildir. Şiddet dünyanın öteki köşelerine göre çok daha yaygındır ve üst düzeydedir, Meksika’da, Brezilya’da ve özellikle “ şiddet beldesi” olarak ün yapan Kolombiya’da...

Özel güvenlik güçleri zengin mahallelerini korurken, Meksiko'nun ve Rio'nun gecekondu mahallelerinde Ordu giderek gırtlığına kadar yolsuzluğa batan üstelik etkisiz kalan Polis'in yerini almaya başladı¹³

Ulusal ekonomilerde uyuşturucunun yeri. Bu sosyo-ekonomik tablo Uyuşturucuya yer vermeksizin eksik kalır. Her yerde Devletlerdeki anormallikler ve serbest değişimdeki serbesti tarafından kolaylaştırılan uyuşturucu ticareti yaygındır. 1970'lerin mariyuhananın yerini önce kokain ardından Kolombiya'da, Guatemala'da ve Peru'da yaygınlaşan eroin aldı. 1990'ların başında Kolombiya'da uyuşturucu ticareti toplam 5 milyar dolara ulaşıyor ve GMH'nin % 10'una yaklaşıyordu.¹⁴ Kolombiya, Ekvador gibi ülkeden “nerko-demokrasi” olarak sözediliyor. Mafya'nın temelini oluşturan uyuşturucu trafiğinde kimi mafya gurupları, örneğin 1993'de öldürülen Eskobar, uyuşturucu gelirlerini okullar, sağlık ocakları, stadlar gibi toplumsal projelerin finansmanda kullanarak, toplumsal saygınlık sağlıyorlardı. Neo-liberal hayallerin/yanılsamaların yıkılması Devrimci gelişmelere e belik etti. Latin Amerika 2000'li yıllara neo-liberal yıkıntıların arasında ayağa kalkan Chavez'le birlikte atağa geçti.

Medyatik küresel Aldatmacaların Sonu

Batılı çevreler yıllar önce katlettikleri Guevara'nın adını kullanarak, devrimci efsanenin içini boşaltarak ideolojik bir yozlaştırma hareketi yürüttüler. “Che” tişörtlerini gençlerin üzerine giydirdiler, o da yetmeyince “Commandante Che Guevara” şarkısını barlara saldırdılar, CD'lere koydular. Kullandıkları bir başka eylem Meksika köylülerinin eylemleri oldu. “Zapatista Gerillaları” adını verdikleri yerli halkın yüzü maskeli, ağzı pipolu lideri “Sub-commandante Marcos” Che efsanesinin yanına yerleştirildi. “Markos” her gün TV kameralarına çıkıp yabancı gazetecilere demeç veriyor ama gizemli, “illegal” havasını sürdürüyordu. Batı medyasının kullandığı Markos söylemi ne kadar etkili oldu bilinmez ama sorunlar orada durup duruyordu. İletişim “kuramcıları” Zapatistalar'ın sırtına basarak kendi liberal “çok-kültürlü masallarını” anlatmaya sürdürdüler. “Sub-commandante Marcos” efsanesinin sahteliği zaman içinde ortaya çıkınca halk gerçek kahramanları aramaya yöneldi. Gerçek kahramanlar ise halkın içindeydi, sokaktaydı, fabrikadaydı, tarlada, üniversitedeydi. Küba'nın ve Venezüela'nın önyak olmasıyla kurulan ve tüm Amerika'ya (Kuzey Amerika dahil) yayın yapan “Telesur” 2005'de yayına başladı. Latin Amerika Haber Ajansı “Prese Latina” bu alanda ön aldı.

---

¹³ Vayssiere, *age*, s. 213

¹⁴ Vayssiere, *age*, s. 227

III: Bölüm

Devrimin Programı: Bolivarcılık

Latin Amerika’da devrimci hareketin 2000’lerin başında yükselişe geçişinde, emperyalizme tepki ve aslına dönüş çabası başlıca etkenler oldu. Bunu başaran lider de Hugo Chavez’dir.

Hugo Chavez geçmişten dersler çıkardı: Muhafazakar akımlar esas olarak ABD liberalizminin, otoriter düşüncelerin ve Kilise’nin etkisi altında idiler.

Sosyal-demokratlar dış güçlere bel bağlamışlardı. Çeşitli “sol” (anarşizan) hareketler ise kitleleri özellikle köylülüğü küçümsüyor, onları dışlıyorlardı.

Chavez, Latin Amerika’daki devrimci arayışı tarihsel temelleri üzerine oturttu. Latin Amerika’nın atası “libertador” (kurtarıcı) Simon Bolivar’ın devrim programını bulup çıkardı, onu yeniden uygulamaya koydu.

Buna göre devrimin hedefi gelişimin önünü tıkayan ve sömürüyü meşrulaştıran, ABD emperyalizmi ve işbirlikçileri, Devrimin sahibi ise işçilerden, köylülerden, aydınlardan, halktan oluşan ulustu.

Chavez’in ilk hedefi Venezüela’da petrol sanayiini ve yıkıcı rol oynayan “sosyal-demokrat sarı sendika” yı denetim altına almak oldu. Bunları kısa sürede başardıktan sonra, işbirlikçi medyayı bir yasa çıkartarak zap-ü rapt altına aldı. Latin-Amerika çapında yayın yapan “Telesur” TV kanalının kuruluşuna önderlik etti. ABD’nin bölgesel işbirliği örgütü önerisine karşı Latin Amerika’nın kendi malı “Mercosur” projesine destek verdi. Son olarak da Latin Amerika çapında bir petrol bölgesi oluşturmaya yöneldi.

Sonuçta, ekonominin kaynaklarını ulusa yönelten, ulusal değerlere sahip çıkan Chavez, bu süreç içinde özellikle yoksulların¹⁵ büyük desteğini ve dünya halklarının güvenini kazandı. Baş, gövde, kollar bacaklar bir araya gelmiş, devrim ordusu yönünü bulmuştu. Latin Amerika devrime koşmaya başladı.

Chavez ikinci adımda, devrimi kırsal alanlara taşımak için bir yandan toprak reformuna hız verirken, bir yandan da ulusal eğitim ve sağlık sistemini yoksullara ulaşmak için köklü önlemler aldı. Yoksulluğa karşı mücadele, toplam nüfusun % 20’sinin günde 1 dolarla yaşamak zorunda bırakıldığı, nüfusun yarıya yakınının yoksulluk sınırında yaşadığı Latin Amerika’da büyük önem taşıyor. Brezilya devlet başkanı Lula göreve başladığı gün yaptığı konuşmada “halkımın üç öğün karnını doyurmayı sağlarsam kendimi başarılı sayarım” derken bunu kastediyordu.

---

¹⁵ Yoksullara Venezüela’da “pabuçsuzlar”, Ekvador’da, Arjantin’de çulsuzlar anlamında “gömleksizler” (decamizaros) adı veriliyor.

Chavez'in programı Latin Amerika'da Sol'un uyguladığı en köklü ve tutarlı programdır. Öteki Sol hareketler de az-çok benzer programlara yöneliyorlar. Bu programların ortak özellikleri, ABD/ IMF karşıtlığı ve halkın gücüne dayanmayı esas alan ulusal yönelişleridir.

Brezilya'da iktidar gelen Lula Chavez kadar köktenci bir uygulama içine girmemekle birlikte koşut bir program izledi, IMF ile arasına mesafe koydu, toplumsal önlemlere öncelik verdi.

Devrimci Programın Dış Ayağı: Chavez ve öncelikle Küba ile yakın ilişki içine girdi. Kurulan ilişkiler aslında ilk mesajlardı. İkinci adımlar uzaklara yöneldi. Chavez Saddam Irak'ı ile İran'la Libya ile ilişkilerini geliştirerek ABD karşıtı bir uluslararası cephenin kuruluşu için uluslararası dayanışmayı harekete geçirdi. Bu arada Chavez'in ve Lula'nın, sonraları Morales'in ve ötekilerin ilk yöneldikleri ülke Çin Halk Cumhuriyeti oldu. Venezüela Rusya'dan helikopterler ve uçaklar, Çin'den silah almaya başladı. Bolivya lideri Morales iktidara gelir gelmez önce Venezüela'yı ardından Çin'i ziyaret etti. Önde gelen bir ABD kaynağında yayımlanan rapor "Nüfusun % 90'ı ABD'den nefret ediyor" tespiti yaptıktan sonra şunları belirtiyor: "Latin Amerika'da önemli sayıda insan, Çin'i ABD hegemonyasına karşı siyasal ve ekonomik bir alternatif olarak görüyor"¹⁶

ALBA

Chavez'in Küba ile işbirliği içinde yürüttüğü Bolivarcı program (kısaca ALBA deniyor)¹⁷ Latin Amerika'da hızla yankılandı. Bolivya 2006 başında bu programı uygulayan devrimci çekirdeğin içine girerken, Brezilya'da, Arjantin'de, Uruguay'da, Şili'de, Meksika'da iktidara gelenler aynı doğrultuda önlemler aldılar.

ALBA'nın esası şudur:

- Eşitlik, özgürlük, dayanışma,
- Emperyalizme karşı mücadele, dış müdahaleye hayır!
- Ulusal devletlerin korunması, kaynaklarına sahip çıkması,
- Anayasal-demokratik rejimler,
- Aydınlanma düşüncesi, halkın eğitimi,
- Kilise'ye karşı mesafeli tutum,
- Karma ekonomi,

---

¹⁶ Peter Hakim, *Foreign Affairs*, Ocak-Şubat 2006

¹⁷ Amerikalılar için Bolivarcı Seçenek, anlamına geliyor

- Komşu Latin .Amerika devletlere arasında dostluk ve dayanışma

ALBA, değişik ülkelerde farklı biçimlerde uygulandı:

Küba'da sosyalist inşa derinleştirildi.

Venezüela'da:

- Petrol millileştirildi
- Toprak reformu başlatıldı, yoksul köylülere sahip çıkıldı.
- Okuma-yazma seferberliği başlatıldı (Küba'nın desteğiyle)
- Yoksullara yardım programlarını devreye sokuldu.
- ABD'nin ideolojik hakimiyetine karşı TV Kanalı "Tele-Sur" yayına başladı, "Prensa Latina" güçlendirildi.
- Bölgesel Pakt Mercosur'a Haziran 2006'da katıldı.
- Latin Amerika dayanışmasını pekiştirdi,
- Dış politikada özellikle ÇHC ile ve OPEC ile ilişkiler geliştirildi.

Bolivya'da:

- Okuma-yazma seferberliği başlatıldı, (Küba ile birlikte)
- Toprak reformuna başlandı,
- Hidrokarbürler millileştirildi.
- Tele-Sur ve Prensa Latina'nın kurucuları arasına katıldı.
- Dış politikada Amerikan-karşıtı kampla, ÇHC ile ilişkileri geliştirdi.

Latin Amerika'da Devrim Bolivar'ın ve onu izleyenlerin bıraktığı yerden devam ediyor. Latin Amerika bu süreçte ABD'nin "Arka Bahçesi" olmaktan çıktı. Tarihi yazma fırsatı şimdi Simon Bolivar'ın çocuklarının eline geçti.

Pablo Neruda'nın Bolivar Şarkısı

Cennetteki babamız,

Havadaki ve sudaki

Sessiz ve engin topraklarımız

Her şey senin adını taşıyor, Babamızsın yuvamızdaki

Senin isminle tadlanıyor şeker pancarımız

Seninle parıldıyor Bolivarcı aydınlığımız

Bolivar kuşları uçuşuyor Bolivar volkanlarının üzerinde

Patatesimiz, güherçilemiz, gölgeli ormanlarımız

Derelerimiz, çaylarımız; damarları fosforlu o büyük kayalarımız

Her şey senin sonsuz ömründen akıp gidiyor

Mirası nehirlerimizde, ovalarımızda, tepelerimizde

Mirasın günlük aşımızda, ekmeğimizde

Mirasın içimizde yaşıyor,

Babamız

